

**ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การปฏิบัติ และเจตคติต่องานนิติเวชคลินิกของ
พยาบาลในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินของโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร**
Relationships between knowledge, practice and attitude toward
clinical forensic medicine among nurses at the accident
and emergency department in hospitals under Bangkok Metropolis

จุไรพร นน่อคำ* และวิมลพัทตร์ ศรีไวย**

Juraiporn Norkum,* and Wimolpak Sriwai**

*บัณฑิตศึกษาสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

**ภาควิชาเทคนิคการแพทย์ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*Graduate Program in Forensic Science, School of Allied Health Sciences, Thammasat University

**Department of Medical Technology, School of Allied Health Sciences, Thammasat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การปฏิบัติ และเจตคติต่องานนิติเวชคลินิกของพยาบาล ในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินของโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความรู้ และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกระหว่างพยาบาลในโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับตติยภูมิและตติยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 73 คน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบและแบบสอบถาม ในช่วงเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) พยาบาลมีความรู้ในระดับน้อย และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก ($r = 0.308$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) พยาบาลในโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับตติยภูมิและตติยภูมิ มีความรู้และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

คำสำคัญ: งานนิติเวชคลินิก, พยาบาล, ความรู้, การปฏิบัติ, เจตคติ, หน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน

Abstract

This descriptive study aimed to study relationships between knowledge, practice, and attitude toward clinical forensic medicine among nurses at the accident and emergency department in hospitals under Bangkok Metropolis. A sample of 73 nurses was selected by a simple random sampling method. Data were collected via a test and questionnaire during January to February 2020. The results revealed as follows. 1) Nurses had knowledge at the low level, and their practice in clinical forensic medicine were at the moderate level. 2) There was positive relationship at the low level between knowledge and their practice in clinical forensic medicine ($r = 0.308$) at $p < .01$. 3) There was no significant difference of knowledge and practice in clinical forensic medicine between nurses in hospitals providing secondary and tertiary care levels ($p > .05$)

Keywords: Clinical Forensic Medicine, Nurse, Knowledge, Practice, Attitude, Accident and Emergency Department

ความสำคัญของปัญหา

การบาดเจ็บจากการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องทำร้ายสำหรับผู้ให้บริการสาธารณสุขในการดูแลรักษาผู้ป่วยตามสิทธิมนุษยชน การใช้ความรุนแรงไม่ถือว่าเป็นเรื่องทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวแต่ยังเป็นความรับผิดชอบของผู้ให้บริการสาธารณสุขอีกด้วย (Lynch & Duval, 2011) หน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินจึงเป็นช่องทางที่ผู้บาดเจ็บจากการใช้ความรุนแรงได้เข้ามาปรึกษาในระบบบริการสุขภาพ โดยเรียกผู้บาดเจ็บนี้ว่า ผู้ป่วยคดี (Hoyt, 1999)

พยาบาลประจำหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินเป็นบุคลากรกลุ่มแรกที่ต้องทำหน้าที่ให้การพยาบาลผู้ป่วยคดี นอกเหนือจากบทบาทการเป็นพยาบาลแล้ว ยังเป็นตัวกลางระหว่างวิชาชีพทางการแพทย์และระบบตุลาการโดยทำหน้าที่เก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในการสืบสวนทางอาญาและดำเนินการตามกฎหมาย รวมถึงการเป็นพยานศาล การมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางนิติเวชและตระหนักถึงความสำคัญในการเก็บและส่งต่อวัตถุพยาน นอกจากเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยแล้วยังทำให้พยาบาลสามารถปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ป่วยคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิริติ พานิชย์พงษ์, และ

สุพจน์ แจ่มสุวรรณ, 2550)

ในต่างประเทศ พยาบาลมีความรู้ในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีแตกต่างกัน Feizi Nazarloo และคณะ (2017) ได้ชี้ให้เห็นว่าพยาบาลส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการผู้ป่วยคดีและมีความรู้เกี่ยวกับพยาบาลนิติเวชในระดับน้อย สอดคล้องกับ Mageto, Omoni, Cabelus, และ Inyega (2017) พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านนิติเวชศาสตร์ ขณะที่ Silva และคณะ (2020) พบว่าความรู้ของพยาบาลทางนิติเวชเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในการจัดเก็บพยานหลักฐานทางนิติเวชโดยเฉพาะในการบันทึกทางนิติเวช มีรายงานว่าพยาบาลไม่มีทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานนิติเวช รวมทั้งยังมีความรู้ที่จำกัดเกี่ยวกับกฎหมายหรือกระบวนการทางกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลทางนิติเวชคลินิก (Donaldson, 2019; 2020) อย่างไรก็ตามข้อมูลความรู้และแนวปฏิบัติของพยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยคดีในประเทศไทย ยังมีจำกัด ปัจจุบัน สุวรรณชาติ, ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง, และ ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี (2559) ได้รายงานความเข้าใจของ

พยาบาลที่ปฏิบัติงานในแผนกเวชกรรมฉุกเฉินและอุบัติเหตุเกี่ยวกับหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งอยู่ในระดับดี

ปัจจุบันหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของประเทศไทยในบางสถาบันได้สอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการเก็บพยานหลักฐานในผู้ป่วยคดีในรายวิชาอื่นแต่ไม่มีชั่วโมงการฝึกปฏิบัติ (มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะพยาบาลศาสตร์, 2561; มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์, 2563) ขณะที่การอบรมเพิ่มเติมภายหลังสำเร็จการศึกษาขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัวและนโยบายของหน่วยงาน จึงทำให้ความรู้และทักษะทางนิติเวชของพยาบาลมีระดับแตกต่างกันไป ปัจจุบัน นโยบายและทิศทางการนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยที่ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์และการให้บริการของนิติวิทยาศาสตร์ไปสู่แนวทางเดียวกันทั่วประเทศตามหลักมาตรฐานสากล (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ, 2561) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกประจำหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ในทางนิติเวชปฏิบัติ ได้รับการยอมรับและเชื่อมั่นจากผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก ระหว่างพยาบาลในโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับตติยภูมิและตติยภูมิ ในสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร
2. หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก และเจตคติต่องานนิติเวชคลินิกของพยาบาล ในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลในสังกัดสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานครที่ให้บริการระดับตติยภูมิ 4 แห่ง และโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับตติยภูมิ 4 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากประชากรในโรงพยาบาลแห่งละ 10 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการศึกษาที่คล้ายกัน เท่ากับ 19.10 และ 1.45 ตามลำดับ (ปัจจุกาล สุวรรณชาติ และคณะ, 2559) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ร้อยละ 2 ของค่าเฉลี่ยที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้จำนวน 56 ราย

เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามและแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับนิติเวชคลินิก รวมถึงการเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี เป็นคำถามแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิด

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ทางนิติเวชคลินิก เกี่ยวกับการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี จำนวน 49 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ นิติเวชและนิติเวชคลินิก 2) ความรู้เฉพาะเกี่ยวกับการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี และ 3) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและบทบาทของพยาบาลในงานนิติเวชคลินิก ใช้แบบเลือกตอบ 3 ระดับ คือ ถูก ผิด และไม่ทราบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี มีจำนวน 18 ข้อ ใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ จาก ปฏิบัติเป็นประจำ

ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ กำหนดคะแนน 5 ถึง 1 ตามลำดับ (ชูศรีวงศ์รัตน์, 2560)

ส่วนที่ 2 และ 3 การแปลผลระดับโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ ดังนี้ ร้อยละ 80.00-100.00 หมายถึง ระดับมาก ร้อยละ 60.00-79.99 หมายถึง ระดับปานกลาง และต่ำกว่าร้อยละ 60.00 หมายถึง ระดับน้อย โดยนำค่าเฉลี่ย มาใช้เป็นคะแนนที่ได้ และคำนวณค่าร้อยละกับคะแนนเต็มของเครื่องมือวิจัยนั้น ๆ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเจตคติต่องานนิติเวชคลินิก และปัญหาและอุปสรรค จำนวน 7 ข้อ มีเนื้อหาของเจตคติ 6 ข้อ การตอบใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับของ Likert จาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5 คะแนน) ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1 คะแนน) และคำถามปลายเปิด 1 ข้อ ถามปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

คุณภาพของเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามและแบบทดสอบได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน และทดลองใช้กับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินจำนวน 30 ราย ที่โรงพยาบาล 2 แห่ง หาความเที่ยง (reliability) ของแบบทดสอบความรู้โดยวิธีของ Kuder-Richardson [KR-20] ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง เท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามการปฏิบัติงานและเจตคติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.96

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล: ผู้วิจัยดำเนินการระหว่าง เดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 3 หมายเลขหนังสือรับรอง COA No. 134/2562 และสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรม

การวิจัยในคนของกรุงเทพมหานคร หมายเลขหนังสือรับรอง 07 ผู้วิจัยเคารพในการขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและให้พยาบาลตัดสินใจอย่างอิสระและถอนตัวได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและแบบทดสอบให้แก่กลุ่มตัวอย่างและรับคืนเมื่อตอบเสร็จ ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 77 ชุด มีคำตอบที่สมบูรณ์จำนวน 73 ชุด (91.25%)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน independent t-test และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 การแปลความหมายของระดับของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีดังนี้ 0.80-1.00 หมายถึง ระดับสูงมาก 0.60-0.79 หมายถึง ระดับสูง 0.40-0.59 หมายถึง ระดับปานกลาง 0.20-0.39 หมายถึง ระดับต่ำ และ 0.00-0.19 หมายถึง ระดับต่ำมาก (Best & Kahn, 2006)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินมีอายุเฉลี่ย 32.2 ปี (SD = 8.8) ร้อยละ 82.2 อยู่ในช่วงอายุ 20-39 ปี ร้อยละ 89 มีวุฒิการศึกษายู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.2 ปฏิบัติงานตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพประจำหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินในช่วง 0-5 ปี ร้อยละ 67.1 เคยมีประสบการณ์ในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี และร้อยละ 89 ไม่เคยเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี (ตาราง 1)

ตาราง 1 จำนวน (f) และร้อยละ (%) ของพยาบาลจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n = 73)

ข้อมูลทั่วไป		f	%
1. อายุ	20-39 ปี	60	82.2
	40 ปีขึ้นไป	13	17.8
2. ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	65	89.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	8	11.0
3. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน	0-5 ปี	33	45.2
	5-10 ปี	22	30.1
	มากกว่า 10 ปี	18	24.7
4. ประสบการณ์ ในการเก็บ พยานหลักฐานผู้ป่วยคดี	ไม่เคย	24	32.9
	เคย	49	67.1
5. การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับ การเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี	ไม่เคย	65	89.0
	เคย	8	11.0

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้ และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกระหว่างพยาบาลใน โรงพยาบาลที่ให้บริการระดับตติยภูมิ และระดับตติยภูมิ พบว่า พยาบาลมีค่าเฉลี่ยของความรู้ความเข้าใจงานนิติ เวชคลินิกโดยรวม เท่ากับ 25.64 (SD = 6.49) ซึ่งอยู่ใน ระดับน้อย (52.33%) และในรายด้านทั้ง 3 อยู่ในระดับน้อย เช่นกัน และมีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกโดย รวมเท่ากับ 67.67 (SD = 11.90) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (75.19%) ในรายด้านของการประเมินและการคัดกรอง ผู้ป่วยคดีอยู่ในระดับมาก (M = 24.92, SD = 4.95)

ส่วนด้านการทำเอกสารบันทึกทางนิติเวช (M = 22.71, SD = 4.32) และด้านการเก็บรวบรวมและการเก็บรักษา พยานหลักฐานที่ถูกต้องตามมาตรฐาน (M = 20.04, SD = 4.71) อยู่ในระดับปานกลาง พยาบาลในโรงพยาบาล ที่ให้บริการระดับตติยภูมิ และระดับตติยภูมิ มีความรู้ โดยรวม (t = -1.336) และรายด้านทั้ง 3 และการปฏิบัติ การพยาบาลในงานนิติเวชคลินิกโดยรวม (t = 0.532) ไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ตาราง 2)

ตาราง 2 เปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกระหว่างพยาบาลในโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับตติยภูมิ และระดับตติยภูมิ ในสังกัดสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานครโดยใช้ t-test (n = 73)

ความรู้และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก	โดยรวม (n = 73)		ระดับตติยภูมิ (n = 37)		ระดับตติยภูมิ (n = 36)		
	M	SD	M	SD	M	SD	
ความรู้โดยรวม	25.64	6.49	24.65	6.98	26.67	5.85	-1.336^{ns}
1. ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์ นิติเวชและนิติเวชคลินิก	7.52	2.05	7.16	2.23	7.89	1.80	-1.529 ^{ns}
2. ด้านความรู้เฉพาะเกี่ยวกับการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดี							
2.1 กรณีการบาดเจ็บต่าง ๆ ทั้งจากอุบัติเหตุและ ถูกทำร้ายจากคนหรือสัตว์	5.71	2.04	5.65	2.35	5.78	1.71	-0.268 ^{ns}
2.2 กรณีความผิดทางเพศและการทารุณกรรมเด็ก	4.58	1.38	4.54	1.50	4.61	1.27	-0.216 ^{ns}
2.3 กรณีได้รับสารพิษและสารเสพติด	3.85	1.50	3.70	1.39	4.00	1.60	-0.847 ^{ns}
3. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและบทบาทของ พยาบาลในงานนิติเวชคลินิก	3.99	2.08	3.59	1.95	4.39	2.17	-1.647 ^{ns}
การปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก โดยรวม	67.67	11.90	68.41	9.36	66.92	14.14	0.532^{ns}

ns: not significant

3. ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ การปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกและเจตคติต่องานนิติเวชคลินิกของพยาบาล พบว่าความรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก ($r = 0.308$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่องานนิติเวชคลินิก ($r = -0.061$) และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก กับเจตคติต่องานนิติเวชคลินิก ($r = 0.041$) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกและปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานมีดังนี้

4.1 พยาบาล ร้อยละ 91.8 เห็นว่าความรู้เกี่ยวกับงานนิติเวชมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน โดย

พยาบาล ร้อยละ 82.2 เห็นว่าความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกและการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีที่ได้รับจากการศึกษาในระดับปริญญาตรียังไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้ป่วยคดีในปัจจุบัน

4.2 พยาบาล ร้อยละ 73.4 เห็นว่าไม่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการดูแลผู้ป่วยนิติเวชคลินิกอย่างเพียงพอ พยาบาล ร้อยละ 90.4 มีความประสงค์ที่จะเพิ่มพูนความรู้และการฝึกปฏิบัติในกระบวนการทางนิติเวชในด้านต่าง ๆ เช่น การเก็บและรวบรวมพยานหลักฐาน เกณฑ์การระบุลักษณะของผู้ป่วยนิติเวชคลินิกที่ถูกต้อง ประเด็นทางด้านกฎหมาย และงานด้านเอกสาร

4.3 พยาบาลมากกว่า ร้อยละ 40 ไม่ต้องการไปเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญสำหรับการพิจารณาคดีในชั้นศาล

และรู้สึกอึดอัดและไม่สบายใจเมื่อต้องดูแลผู้ป่วยที่เป็นเหยื่อของความรุนแรง

4.4 พยาบาลมากกว่าร้อยละ 67 ตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบของตน แนวทางในการดูแลผู้ป่วยคดีของพยาบาลตามกระบวนการนิติเวชในด้านสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การบันทึกข้อมูลประวัติผู้ป่วย การบันทึกข้อมูลการบาดเจ็บ และการดูแลสภาพจิตใจผู้ป่วย

4.5 พยาบาลที่เห็นว่าหน้าที่ที่ไม่ใช่ความรับผิดชอบต่อผู้ป่วยคดีของพยาบาล ได้แก่ การแจ้งให้ญาติทราบถึงสุขภาพของผู้ป่วยขณะอยู่ในโรงพยาบาล (57.5%) การรักษาความต่อเนื่องในการครอบครองวัตถุพยาน (chain of custody) (60.3%) และการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ (84.0%)

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิก ได้แก่ ไม่มีคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานด้านนิติเวชที่ชัดเจน (24.44%) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเก็บพยาน หลักฐานและการดูแลผู้ป่วย (20.00%) ขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญและไม่มีหน่วยงานหรือห้องปฏิบัติการเฉพาะทาง (17.78%) มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมาก (13.33%) ผู้ป่วยและญาติหรือผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ (13.33%) และไม่มีอุปกรณ์หรือสถานที่เอื้ออำนวยต่อการดูแลผู้ป่วยคดี (11.11%)

การอภิปรายผลการวิจัย

พยาบาลมีความรู้ในระดับน้อย และการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจอยู่ที่การกำหนดบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับงานนิติเวชคลินิกของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการทั่วไปของโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับทุติยภูมิและตติยภูมิ ในสังกัดสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานครว่าเป็นเช่นใด ในต่างประเทศมีรายงานที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ในประเทศอิหร่าน Feizi Nazarloo และคณะ (2017) พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการผู้ป่วยคดีและมีความรู้เกี่ยวกับพยาบาลนิติเวช

ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการคัดกรองผู้ป่วยคดีและการเก็บรักษาวัตถุพยาน ส่วน Ozsaker, Kaya, Okgun Alcan, Yavuz van Giersbergen, และ Aktas (2020) ในประเทศตุรกีพบว่าพยาบาลมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอในการรักษาและการเก็บพยานหลักฐานของผู้ป่วยคดี และในประเทศนิวซีแลนด์ Donaldson (2020) พบว่าพยาบาลห้องฉุกเฉินมีความรู้ทางนิติเวชในระดับที่จำกัด ทั้งในเรื่องการคัดกรองผู้ป่วยคดีอย่างถูกต้อง การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานและการเก็บรักษาวัตถุพยาน รวมทั้งยังมีความรู้ที่จำกัดเกี่ยวกับกฎหมายหรือกระบวนการทางกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลทางคลินิก

ความรู้และการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกของพยาบาลจากโรงพยาบาลที่ให้บริการระดับทุติยภูมิและระดับตติยภูมิไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากโรงพยาบาลที่ให้บริการทั้งสองระดับ พยาบาลได้รับการฝึกอบรมด้านการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีเพิ่มเติมหลังสำเร็จการศึกษาและมีประสบการณ์เช่นเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาที่กล่าวว่าถ้าผู้เรียนมีพื้นฐานการเรียนรู้เหมือนหรือคล้ายกัน มีความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้ประโยชน์ในทางที่คล้ายคลึงกัน ผลที่ได้ก็จะคล้ายกันด้วย (Bloom & Krathwohl, 1956)

ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกของพยาบาลในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ Silva และคณะ(2020) ที่พบว่าความรู้ด้านการพยาบาลนิติเวชมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานในกระบวนการพิสูจน์หลักฐานทางนิติเวช และเมื่อพยาบาลหน่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินมีความรู้และได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานในการเก็บพยานหลักฐานในผู้ป่วยคดี การปฏิบัตินั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของการดูแลผู้ป่วยคดีโดยอัตโนมัติและไม่เกิดความล่าช้าในการรักษาพยาบาล (Bloom & Krathwohl, 1956; Shapiro, 2011)

ปัญหาและอุปสรรคที่พบสอดคล้องกับผลการวิจัย

หลายเรื่อง ได้แก่ การไม่มีเอกสารหรือคู่มือที่เป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยคดีในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน (Donaldson, 2019; Feizi Nazarloo et al., 2017) การมีความรู้และทักษะในการเก็บและรักษาพยาบาลหลักฐานของผู้ป่วยด้านนิติเวชไม่เพียงพอ (Ozsaker et al., 2020) การขาดทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้ป่วยด้านนิติเวช (Donaldson, 2020; Mageto et al., 2017) การมีผู้มารับบริการเป็นจำนวนมากส่งผลให้อัตราการล่าช้าของเจ้าหน้าที่และแพทย์นิติเวชไม่เพียงพอ และการเน้นหนักไปในเรื่องของ การรักษาพยาบาลมากเกินไปส่งผลให้เกิดการละเลยความสำคัญของพยานหลักฐาน รวมทั้งการไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องอุปกรณ์ ทรัพยากรและสถานที่ (ไสว นรสาร, 2560;

วรารคณา สาริพันธุ์, 2554)

ข้อเสนอแนะ

1. โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ควรพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานนิติเวชคลินิกประจำหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินให้ชัดเจนและเป็นสากล และมีระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ
2. ควรได้ศึกษาและกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบในงานนิติเวชคลินิกว่าเป็นของบุคลากรวิชาชีพใดในทีมสุขภาพให้ชัดเจน และเหมาะสมกับความรู้และความสามารถ

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือวิจัย: แนวทางการนำไปใช้อย่างมืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ปัจจุกาล สุวรรณชาติ, ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง, ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี, และอาภา อัมสิน. (2559). ความเข้าใจของพยาบาลห้องอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเกี่ยวกับหลักฐานทางนิติเวชและนิติวิทยาศาสตร์. *Veridian E-Journal Science and Technology Silpakorn University*, 3(1), 1-12.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะพยาบาลศาสตร์. (2561). *ประมวลรายวิชา 501479 กฎหมายและจริยศาสตร์สำหรับพยาบาล*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2562, จาก <http://www.nurse.nu.ac.th/webdpmnr/documents/course/nr4/501479.pdf>
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์. (2563). *รายละเอียดของหลักสูตรระดับปริญญาตรี หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) (มคอ.2)*. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563, จาก <https://cur-das.wu.ac.th/backEnd/myfile/attDetailCourse/nurse63.pdf>
- วรารคณา สาริพันธุ์. (2554). *แนวทางปฏิบัติของพยาบาลในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลรามาริบัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- วิริติ พานิชย์พงษ์, และสุพจน์ แจ่มสุวรรณ. (2550). นิติเวชคลินิก. ใน คณะกรรมการฝึกอบรมเพื่อความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขานิติเวชศาสตร์. (บ.ก.). *แนวทางในการปฏิบัติทางนิติเวชศาสตร์* (น. 87-115). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ. (2561, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 24 ก, หน้า 1-201.

- ไสว นรสาร. (2560). การปฏิบัติการพยาบาลกับงานด้านนิติเวชศาสตร์. ใน แสงทอง วีระทองคำ, และไสว นรสาร. (บ.ก.). *กฎหมายสำหรับพยาบาล* (ฉบับเรียบเรียงครั้งที่ 2 พิมพ์ครั้งที่ 1, น. 223-240). กรุงเทพมหานคร: ปิยะนัธ เอ็นเทอร์ไพรซ์.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Cape Town: Pearson Education.
- Bloom, B. S., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. New York: McKay.
- Cochran, W. G. (1977). Stratified random sampling. In W. G. Cochran (Ed.), *Sampling techniques* (pp. 89-96). New York: John Wiley & Sons.
- Donaldson, A. (2019). Forensic clinical nurses in emergency departments: An emerging need for New Zealand. *Kai Tiaki Nursing Research*, 10(1), 54-58.
- Donaldson, A. E. (2020). New Zealand emergency nurses knowledge about forensic science and its application to practice. *International Emergency Nursing*, 53, 100854.
- Feizi Nazarloo, L., Sedghi Sabet, M., Jafaraghaee, F., Kazemnezhad Leyli, E., Rahbar Taromsari, M., & Jolly, A. (2017). Emergency department nurses's knowledge about forensic nursing. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*, 27(3), 27-36. doi:10.18869/acadpub.hnmj.27.3.27
- Hoyt, C. A. (1999). Evidence recognition and collection in the clinical setting. *Critical Care Nursing Quarterly*, 22(1), 19-26. doi:10.1097/00002727-199905000-00004
- Lynch, V. A., & Duval, J. B. (2011). *Forensic nursing science* (2nd ed.). St. Louis, MO: Mosby/Elsevier.
- Mageto, I. G., Omoni, G., Cabelus, N. B., & Inyega, J. O. (2017). Preparedness and practice of forensic nursing in Kenya. *International Journal of Nursing Education*, 9(3), 64-68. doi:10.5958/0974-9357.2017.00072.1
- Ozsaker, E., Kaya, A., Okgun Alcan, A., Yavuz van Giersbergen, M., & Aktas, E. O. (2020). Forensic cases in the operating room: Knowledge and practices of physicians and nurses. *Journal of Perianesthesia Nursing*, 35(1), 38-43. doi:10.1016/j.jopan.2019.06.010
- Shapiro, P. (2011). Forensic first response: approach for emergency medical personnel. In V. A. Lynch & J. B. Duval (Eds.), *Forensic nursing science* (pp. 123-133). St. Louis, MO: Mosby/Elsevier.
- Silva, J. O. M., Santos, L. F. S., Dos Santos, S. M., da Silva, D. P., Santos, V. S., & de Melo, C. M. (2020). Preservation of forensic evidence by nurses in a prehospital emergency care service in Brazil. *Journal of Trauma Nursing*, 27(1), 58-62. doi:10.1097/JTN.0000000000000483